

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

Obor: Školský management

PROJEKTOVÁ VÝUKA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

PROJECT BASED LEARNING IN THE KINDERGARTEN

Bakalářská diplomová práce

Lenka Koutníková

Vedoucí bakalářské diplomové práce: doc. PhDr. Michaela Prášilová, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 25. 3. 2013

Podpis: .....

Poděkování:

Upřímně děkuji paní doc. PhDr. Michaelle Prášilové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady.

ANOTACE

Jméno a příjmení autora:	Lenka Koutníková
Název katedry a fakulty:	Katedra sociologie a andragogiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Název diplomové práce:	Projektová výuka v mateřské škole
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Michaela Prášilová, Ph.D.
Počet znaků:	76 109
Počet příloh:	2
Počet titulů použité literatury:	34
Klíčová slova:	kurikulární dokument, kurikulum, mateřská škola, projekt, projektová metoda, projektová výuka, předškolní věk, předškolní vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
Klíčová slova v AJ:	curriculum document, curriculum, nursery school, project, project teaching, method of project, preschool age, preschool education, general educational syllabus for preschool education, school educational syllabus for preschool education

Anotace:	Bakalářská práce se zabývá projektovou výukou v mateřské škole. Skládá se z teoretické a praktické části. V teoretické části je popsáno nové pojetí kurikulárních dokumentů předškolního vzdělávání a specifikována problematika výukových projektů. V praktické části jsou vypracovány tři projekty, které jsou zakomponovány do školního vzdělávacího programu konkrétní mateřské školy.
Anotation:	The topic of my dissertation is the project teaching at a nursery school. It consists of theoretic and practical parts. I have described the new conception of the curriculum documents in terms of the preschool education and specified new teaching projects in the theoretic part. In practical part, I have elaborated three projects that have been incorporated into the school educational syllabus of the specific nursery school.

OBSAH:

ÚVOD.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – NOVÉ POJETÍ KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ.....	10
1.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	11
1.2 Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	15
2 PROJEKT VE VÝUCE	18
2.1 Terminologické vymezení	18
2.2 Sonda do historie projektové výuky ve světě i u nás	24
2.3 Pozitiva a negativa projektové výuky	27
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
3 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM „KLÍČKEM OTEVÍRÁME SVĚT“	32
3.1 Návrh projektu I. – Medvídek jde do školky	36
3.2 Návrh projektu II. – Ptačí království	45
3.3 Návrh projektu III. – Pirátská výprava za dobrodružstvím.....	52
ZÁVĚR.....	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	
PŘÍLOHY	

Úvodem

Předškolní období je považováno za nejpozoruhodnější etapu vývoje člověka. V tomto věku se vytvářejí základy osobnosti dítěte, jako je sebepojetí a sebedůvěra, dítě přebírá základní morální hodnoty, učí se žít v širším společenství svých vrstevníků a vytváří si vztah ke světu. Je jen na nás, jakým způsobem dětem pomůžeme otevřít pomyslné dveře do jejich budoucího života.

Téma své bakalářské práce jsem si zvolila po dlouhé úvaze. Mým záměrem bylo vybrat si problematiku mě blízkou, problematiku, jež zasahuje do mé běžné praxe učitelky v mateřské škole. S využíváním projektů ve výuce jsem se setkala již krátce po složení maturitní zkoušky, kdy jsem pracovala v mateřské škole pro děti s vadami sluchu. Zde jsme hledali cesty k přiblížení okolního světa dětem se smyslovým handicapem. I nyní, při svém působení v běžné mateřské škole, nacházím velký prostor k využití této metody.

Cílem mé práce je zakomponovat do ŠVP mateřské školy projektovou výuku. Cílem teoretické části je popsat stávající pojetí předškolního vzdělávání a v tomto kontextu objasnit možnost využití a přínosnost projektové výuky. V návaznosti na teoretickou část je zpracována část praktická. V této části je mým cílem vytvořit tři projekty jako součást školního vzdělávacího programu konkrétní mateřské školy.

Za účelem dosažení cíle práce použiji tyto metody a pracovní postupy - práce s odbornou literaturou a projektování.

Bakalářská práce je strukturována do dvou částí, do části teoretické a praktické. První, teoretická část se skládá ze dvou kapitol, v nichž se zabývám novým pojetím kurikulárních dokumentů, a to Rámcovým a školním vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Druhá kapitola pojednává o projektové výuce z pohledu historického i současného, vyzdvihuje její pozitiva i poukazuje na negativa. Praktická část mé práce vychází z části teoretické. Jsou zde navrženy tři projekty, které jsou

zakomponovány do školního vzdělávacího programu mateřské školy, ve které v současné době působím. Součástí práce je též seznam použité literatury a zdrojů, obrázků a tabulek i dvě přílohy uvedené v závěru.

Očekávám, že přínosem mé práce bude obohacení metodického repertoáru školního vzdělávacího programu dané mateřské školy o nový, dosud nevyužívaný prvek - projektové vyučování.

Teoretická část

1 Předškolní vzdělávání – nové pojetí

kurikulárních dokumentů

Předškolní věk je významným obdobím v životě každého z nás. Jeho kvalita přímo ovlivňuje, jaký bude náš další život. Podle Průchy, Walterové, Mareše (2009, s. 228) jde o „*vývojové období dítěte od dovršení 3. roku věku po vstup do školy, tzn. do dovršení 6. roku života*“. V tomto údobí dítě zpravidla navštěvuje různá předškolní zařízení. Ať už jde o mateřskou školu, speciální mateřskou školu či přípravnou třídu zřízenou při základní škole. V České republice (dále ČR) je předškolní vzdělávání nepovinné, základem zůstává rodinná výchova, na kterou předškolní instituce navazují svou činností. „*V současném školském systému se mateřská škola stává přirozeně nezbytnou součástí specifického vzdělávání, která naplňuje smysl a funkci předškolního období*“ (Kolláriková, Pupala, 2001, s. 131).

S vývojem společnosti se vyvíjejí i kurikulární dokumenty. O tomto vývoji více v následující kapitole. Ještě před tím je však nutné objasnit si základní pedagogické pojmy kurikulum a kurikulární dokument.

Kurikulum je pojem, který nebyl v české pedagogice před rokem 1989 používán. Byl převzat z latinského *curriculum*, což znamená běh či průběh. Podle Obsta (2006, s. 37) bývá definováno jako „*plány určené k řízení výuky na školách, obvykle prezentované v trvale obnovovaných dokumentech*“. Podle Průchy, Walterové, Mareše (2009, s. 136-137) lze na kurikulum nahlížet ve třech významech:

1. *vzdělávací program, projekt, plán*
2. *průběh studia a jeho obsah*
3. *obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole a v činnostech ke škole se vztahujících, její plánování a hodnocení*

Kurikulární dokument komplexně vymezuje koncepci, cíle, obsah a v určitých případech i další parametry vzdělávání.

V ČR jsou dle nového systému kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let tyto dokumenty vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň představují Rámcové vzdělávací programy (dále RVP) pro dané etapy vzdělávání. Školní úroveň je tvořena jednotlivými školními vzdělávacími programy (dále ŠVP), které si vytváří každá škola podle zásad daných příslušným RVP.

1.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

V souladu se zásadami současné kurikulární politiky vznikly Rámcové vzdělávací programy (dále RVP). Ty vycházejí ze školského zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, vytvořil je Výzkumný ústav pedagogický (VÚP) a následně schválil ministr školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Skutil, Zikl et al. (2011, s. 67) definují RVP jako „*kurikulární dokumenty státní úrovně, které normativně stanovují obecné rámce vzdělávání pro jednotlivé etapy vzdělávání (předškolní, základní a střední), a jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů*“. RVP i školní vzdělávací programy (dále ŠVP) jsou veřejné dokumenty, které by měly být přístupné jak pro pedagogickou, tak nepedagogickou veřejnost.

První verze Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV) byla schválena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále MŠMT ČR) v květnu 2001, s platností od 1. 9. 2003. V roce 2004 byla tato verze aktualizována a to v souladu s návrhem nového školského zákona a jinými kurikulárními dokumenty. Druhá, pojmově i obsahově zpřesněná verze, nabyla účinnosti 1. 3. 2005. V ní jsou formulovány úkoly, specifika, cíle i oblasti předškolního vzdělávání.

„Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem

mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení.“ (Rámcový, 2005, s. 7). Laická i odborná veřejnost se v mnohém shoduje na významu a důležitosti předškolního vzdělávání v životě dítěte. Co dítě v prvních letech života prožije a co z podnětů okolního světa přijme je pro něj trvalou zkušeností, která se v jeho budoucím životě dříve či později zúročí. Předškolní vzdělávání má proto za úkol smysluplně a promyšleně obohacovat denní program dítěte, všestranně rozvíjet jeho osobnost, podporovat jeho tělesný i duševní rozvoj a zdraví, motivovat jej k poznávání a učení. Nelze také pochybovat o faktu, že se v předškolním věku pokládají základy, na kterých se bude v dalších letech stavět celá vzdělanost dítěte. Proto je nutné maximálně podporovat individuální vývoj a možnosti jednotlivých dětí.

Podle RVP PV (2005) je jedním z úkolů pedagoga průběžně sledovat a zároveň vyhodnocovat individuální rozvoj a učební pokroky každého jednotlivého dítěte. Nástrojem tohoto průběžného hodnocení je tzv. pedagogická diagnostika dítěte. Zelinková (2001, s. 11) uvádí definici Chráska: *„Pedagogická diagnostika je speciální pedagogická disciplína, která se zabývá objektivním zjišťováním, posuzováním a hodnocením vnitřních a vnějších podmínek i průběhu a výsledků výchovně-vzdělávacího procesu. Na základě těchto zjištění jsou potom vyslovovány prognostické úvahy a navrhována pedagogická opatření“*. Z toho vyplývá, že pedagogickou diagnostikou lze sledovat kromě výsledku i celý proces výchovy a vzdělávání. V průběhu tohoto dlouhodobého procesu musí pedagog brát v potaz veškeré vlivy, jež působí na dítě. Zároveň musí zvolit optimální postupy. Mezi diagnostické metody patří pozorování, dotazník, anamnéza, rozhovor a rozbor dětských výtvorů a prací. Veškeré získané informace lze shromažďovat do tzv. portfolií. Průcha, Walterová, Mareš (2009, s. 208) jej charakterizují jako *„soubor různých produktů žáka, studenta nebo učitele, které dokumentují vývoj v jeho práci za určité období“*.

Prvořadým úkolem každé mateřské školy je vypracovat efektivní, funkční systém poznávání a hodnocení dítěte. Teprve pak ho lze vést v souladu s jeho přirozeným vývojem a poskytovat mu odpovídající podporu v osobním rozvoji a učení.

Současné předškolní vzdělávání vnímá dítě jako autonomní osobnost, čili jedinečnou lidskou bytost. Musí proto respektovat důležitost vlastní prožívané zkušenosti a poznání dítěte, jeho specifikum i hranice možností.

„Předškolní vzdělávání se maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí v plné míře respektována“ (Rámcový, 2005, s. 8).

Individuální přístup k potřebám a možnostem jednotlivých dětí předpokládá uplatnění odpovídajících metod a forem práce. Za vhodné jsou považovány metody prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, které vedou k podpoře dětské zvědavosti, radosti z učení a potřebě objevovat nepoznané. Měly by být založeny na přímých zážitcích dítěte, které vycházejí z jejich vlastního zájmu a volby. V předškolním vzdělávání by mělo být též uplatňováno spontánní a didakticky řízené učení založené na principu nápodoby. Veškeré činnosti by měly být vzájemně provázané a vyvážené. Podle RVP PV (2005) by měly probíhat na základě integrovaných bloků, které splňují požadavky přirozeného naplňování dětských potřeb a vytvářejí mnohostranné příležitosti k získávání zkušeností z různých oblastí života.

Dle RVP PV (2005, s. 10) lze definovat čtyři cílové kategorie:

na obecné úrovni

1. rámcové cíle – jde o univerzální záměry předškolního vzdělávání
2. klíčové kompetence – představují výstupy dosažitelné v předškolním vzdělávání

v úrovni oblastní

3. dílčí cíle – konkrétní záměry dané vzdělávací oblasti
4. dílčí výstupy – dílčí poznatky, dovednosti, hodnoty a postoje v dané vzdělávací oblasti - říkají nám, co dítě na konci předškolního vzdělávání zpravidla dokáže

„Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo jedinečnou a relativně samostatnou osobností, schopnou zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny, a zároveň i ty, které ho v budoucnu nevyhnutelně očekávají“ (Rámcový, 2005, s. 11).

Při své práci by pedagogové měli sledovat tyto rámcové cíle (záměry):

- rozvíjet dítě, jeho učení a poznání
- osvojit základy hodnot, na kterých je založena naše společnost
- získat osobní samostatnost a schopnost projevat se jako samostatná osobnost, která působí na své okolí.

Lze konstatovat, že rámcové cíle jsou všestranné, přirozené a hlavně všudypřítomné. To by měl mít na paměti pedagog, který svým jednáním, chováním i svými postoji dítě ve všech směrech ovlivňuje. Proto by mu měla být vrozena dovednost empaticky vnímat, pohotově reagovat na potřeby dětí, dovednost být jim přirozenou dospělou oporou.

Při podrobnějším nahlédnutí do vzdělávacího obsahu RVP PV (2005) lze zjistit, že je přehledně uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí:

- 1) dítě a jeho tělo – oblast biologická
- 2) dítě a jeho psychika – oblast psychologická
- 3) dítě a ten druhý – oblast interpersonální
- 4) dítě a společnost – oblast sociálně-kulturní
- 5) dítě a svět – oblast environmentální

V každé z těchto oblastí se nacházejí vzájemně propojené kategorie. A to dílčí cíle, tedy to co by měl pedagog u dítěte podporovat, dále vzdělávací nabídka pedagoga a očekávané výstupy. Ty nám říkají, co by zpravidla mělo dítě na konci předškolního období dokázat.

V této chvíli se nabízí srovnání s předchozími vzdělávacími kurikuly, jejichž obsah byl členěn do tzv. výchovných složek. Toto rozdělení poskytovalo umělé, nereálné a dále již neakceptovatelné podmínky vzdělávání předškolních dětí. Na rozdíl od RVP PV byly též tyto programy koncipovány podle daných věkových skupin. Učitelky mateřské školy byly stavěny do role realizátora direktivně nařízených výchovných programů a osnov. Naposledy šlo o Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy a podrobně zpracované časové tematické plány. Dovednost učitelky projektovat nebyla vyžadována.

Současný platný dokument zachovává integrované pojetí, lépe vyhovuje vzdělávacím potřebám, mentalitě a možnostem předškolního dítěte. Obsahy jednotlivých oblastí se vzájemně prolínají, ovlivňují i podmiňují. *„Čím úplnější a dokonalejší bude propojení všech oblastí vzdělávání, a zároveň i podmínek, za kterých probíhá, tím bude vzdělávání přirozenější, účinnější a hodnotnější“* (Rámcový, 2005, s. 15).

Pedagogovi se tak do rukou dostává dokument, který mu vytváří prostor pro uplatnění projektové výuky v mateřské škole. V souladu s odbornými požadavky současné kurikulární reformy umožňuje využívat různých forem i metod vzdělávání a přizpůsobovat výchovně vzdělávací činnost místním podmínkám, možnostem a potřebám školy.

1.2 Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále ŠVP PV) je povinný pedagogický dokument, který si jednotlivé mateřské školy připravují v souladu s principy a zásadami RVP PV. Ten předkládá

předškolním pedagogům rámcová pravidla pro vzdělávání. ŠVP PV je naproti tomu programem, vlastním projektem, podle kterého bude konkrétní mateřská škola fungovat. Pro pedagogy se stává vodítkem v jejich pedagogickém procesu. Na rozdíl od RVP PV by měl ŠVP PV vyjadřovat reálnou představu, která odpovídá konkrétním podmínkám mateřské školy a je dostatečně přizpůsobena možnostem, potřebám a přáním dětí i jejich rodičů.

Každý ŠVP PV by měl být jiný, protože představuje obraz dané mateřské školy, její práce a reálných okolností, které tuto práci ovlivňují. Měl by obsahovat stanovené okruhy, forma zpracování je však ponechána na úvaze autorů. Jednou z možností je doplnit stávající program různými přílohami. Ať už jde o metodické materiály, literaturu, zásobník tematických celků, vzdělávacích projektů nebo o vnitřní organizační a provozní pravidla.

Jak jsem již uvedla, učivo by mělo být uspořádáno do ucelených částí, tzv. integrovaných bloků. Jde o jednu z novinek současného pojetí předškolního vzdělávání. Vyhovuje nejen psychologickým, ale zároveň didaktickým specifikům vzdělávání dětí předškolního věku.

Tyto „stavební kameny“ si každá škola může uspořádat způsobem, který koresponduje s konkrétními podmínkami školy. A to do podoby tematických celků, projektů nebo programů. Nutno zdůraznit, že integrované bloky by měly různou měrou zasahovat do jednotlivých vzdělávacích oblastí a tím být naplněny různorodou nabídkou činností. Věcný obsah integrovaných bloků by měl bezprostředně souviset s přirozeným životem dětí, s jejich pohledem na reálný svět. Pro pedagoga by měl být podnětný, inspirující, ne však svazující. Je nezbytné, aby zde našel dostatek prostoru pro tvůrčí práci s dětmi, pro aktuální situace a zájmy svých svěřenců.

Součástí vzdělávací nabídky mateřské školy mohou být také specifické projekty či programy (např. předplavecký výcvik, různé ekologické programy, apod.). Tyto aktivity patří do ŠVP PV, jsou zde uvedeny i

rozpracovány. Lze konstatovat, že smysluplně doplňují hlavní vzdělávací nabídku. Naproti tomu „nadstandardní“ aktivity, které probíhají mimo pravidelnou provozní dobu předškolního zařízení a jsou za zvláštní úplatu, součástí ŠVP PV nejsou. Jedná se o různé kroužky pro děti, příležitostnou péči o děti, samostatné programy pro rodiče, apod.

V souladu se ŠVP PV si pedagog, respektive pedagogové, připravují v rámci jednotlivých tříd svůj plán – třídní vzdělávací program (dále TVP). Na rozdíl od ŠVP PV, který se týká celé mateřské školy, je TVP koncipován pro určitou třídu dětí. Jde o otevřený pracovní plán pedagoga, který sice vychází ze ŠVP PV dané školy, svou povahou se však na první pohled liší. Podstatným rysem je jeho postupné vytváření a to s ohledem na konkrétní podmínky, vzniklé situace a v neposlední řadě zájem dětí.

„Je to plán, který pomáhá pedagogovi v průběhu vzdělávacího procesu zajistit, aby vzdělávací obsah odpovídal svým zaměřením i úrovni náročnosti potřebám, možnostem a zkušenostem dětí ve třídě, aby se odvíjel od nejbližšího a známého ke vzdálenějšímu a neznámému, aby již osvojené poznatky a dovednosti byly postupně prohlubovány a dále rozvíjeny“ (Manuál, 2005, s. 18).

Hlavním úkolem pedagoga je konkretizovat vzdělávací obsah ŠVP PV dané mateřské školy a rozpracovat jej do jednotlivých činností, které jsou v souladu se vzdělávacími potřebami předškolních dětí v určité třídě. Tyto činnosti by měly být systematicky uspořádány do tzv. třídních bloků, kde je charakterizován nejen přehled učiva, ale i konkrétní cíle, respektive co je naším konkrétním záměrem při rozvoji schopností, dovedností, poznatků, postojů a hodnot dětí. Základní vzdělávací nabídku pedagog může obohatit o dílčí vzdělávací programy či pedagogické projekty, kterými se budu zabývat v další části mé bakalářské práce.

2 Projekt ve výuce

V posledních letech se s pojmem „projekt“ lze setkat v podstatě na každém kroku – v denním tisku, ve sdělovacích prostředcích, či v odborných publikacích. O projektech se hovoří v souvislosti s výzkumem, politikou, ekonomikou, rozvojem institucí, apod. Svou specifickou podobu má i ve vzdělávání.

2.1 Terminologické vymezení

Na úvod je však zcela nezbytné objasnit význam pojmů projekt, a to v kontextu vzdělávání, dále projektová metoda a projektová výuka.

Projekt

Odborná pedagogická literatura nabízí různá vymezení tohoto pojmu. Podle Vrány (1936, s. 90), ředitele zlínských pokusných škol, je „*projekt totéž co podnik*“. Tento pojem rozvádí následovně:

- 1) *je to podnik*
- 2) *je to podnik žákův*
- 3) *je to podnik, za jehož výsledky převzal žák odpovědnost*
- 4) *je to podnik, který jde za určitým cílem*

Sám zakladatel projektové metody William Heard Kilpatrick pojem projekt definuje takto: „*Projekt jest určité a jasně navržený úkol, který můžeme předložiti žáku tak, aby se mu zdál životně důležitým tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě*“ (Valenta et al., 1993, s. 4).

Kratochvílová (2007, s. 66) uvádí: „*Na základě teoretické reflexe můžeme v současnosti definovat projekt následovně: Projekt je komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s níž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl*

výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti“.

Výukové projekty lze třídit podle různých hledisek. Podle Kratochvílové (2006, s. 48) mezi nejčastěji uváděná hlediska patří:

- účel (smysl) projektu – př. jsou problémové, konstruktivní, hodnotící typy projektů
- navrhovatel projektu – př. spontánní žákovské, uměle připravené, či kombinace obou typů
- informační zdroj projektu – volný (žák si ho obstarává sám), vázaný (žákovi je poskytnut), kombinace obou
- délka projektu – krátkodobý (maximálně 1 den), střednědobý (maximálně 1 týden), dlouhodobý (více jak 1 týden, méně jak 1 měsíc), mimořádně dlouhodobý (více jak 1 měsíc)
- prostředí projektu – školní, domácí, kombinace obou typů, mimoškolní
- počet zúčastněných na projektu – individuální, společné (skupinové, třídní, mezitřídní, meziročníkové, celoškolní)

Projekt lze posuzovat i z jiné stránky. Někteří pedagogové na projekt nahlíží jako na metodu výuky, jiní jako na organizační formu výuky. Touto, druhou verzí se zabývá Obst (2006, s. 63), který definuje organizační formu výuky jako „*vnější organizační rámec vyučovacího procesu*“. V přeneseném slova smyslu ji nazývá „*architekturou a stavbou výuky*“. Konkrétně jde o „*záměrné uspořádání jednotlivých prvků výuky v prostoru a čase*“. Prvky výuky jsou myšleny cíle, obsah, metody, materiální prostředky a činnosti učitele a žáků. Podle Obsta (2006) při projektové výuce žáci za pomoci učitele řeší úkol komplexního charakteru, který vychází částečně nebo zcela z praktických potřeb. Integrují se zde poznatky z několika předmětů, což vede k přirozenému propojení s životní realitou. Obst (2006, s. 67) rozlišuje projekty individuální, kdy každý žák pracuje samostatně, dále projekty skupinové, kde se na společné práci podílí

skupina žáků, projekty třídní a školní. Zde, jak název napovídá, pracují na projektu celé třídy nebo žáci celé školy.

Maňák se Švecem (2003, s. 131) řadí projektovou výuku mezi komplexní metody. Tyto metody „rozšiřují prostor výukových metod o prvky organizačních forem, didaktických prostředků a mnohem víc než předchozí skupiny metod reflektují též celkové cíle výchovy a vzdělávání“. Učení v projektech částečně navazuje na metodu řešení problémů. Podle Maňáka a Švece (2003) jsou v něm však problémové úlohy komplexnější a výukové záměry a plány mají vždy širší praktický dosah.

Ve své práci budu na projekt nahlížet jako na metodu. Proto je nutné si blíže objasnit tento pojem.

Projektová metoda

Při vyučování jde na jedné straně o vědomosti, dovednosti a návyky, které by si jedinec měl osvojit, zároveň však o způsob, kterým tohoto docílí. Projektová metoda není jednoduchou metodou. Podle Kratochvílové (2006) jde o uspořádaný systém činností učitele a žáků, kde dominantní roli zaujímají žáci. Učitel je postaven do role rádce, pomocníka, pozorovatele, facilitátora. Stává se tak přirozeným průvodcem dítěte za poznáním.

Projektovou metodu lze charakterizovat následujícími znaky:

1. *„Organizovaná učební činnost směřující k určitému cíli – realizaci projektu a jeho výstupu*
2. *Činnost, která nemůže být dopředu zcela jasně krok za krokem naplánována*
3. *Činnost vyžadující aktivitu žáka a jeho samostatnost*
4. *Činnost tvořivá a reagující na změny v průběhu projektu*
5. *Činnost převážně vnitřně řízená – autoregulovaná*
6. *Činnost teoretická i praktická rozvíjející celou osobnost žáka a vedoucí k odpovědnosti za výsledek*

7. *Praktická činnost, zkušenost a využití teorie motivuje žáka k učení a přispívá k rozvoji jeho sebepojetí“ (Kratochvílová, 2006, s. 38).*

Je nezbytné respektovat jednotlivé zákonitosti této metody a také dodržet řád, který projektová výuka vyžaduje.

Projektová výuka

Projektovou výukou se stává ta výuka, kde je uplatněna projektová metoda. Hlavním znakem takovéto výuky je vlastní realizace žáky, od jeho plánování až po konkrétní výstup a následné předávání získaných zkušeností druhým. Učitel v projektové výuce zaujímá zvláštní postavení. Ustupuje jeho dominantní role, do popředí je postavena komunikace mezi žáky. Učitel by měl také věnovat nemalou pozornost vytváření vhodného klimatu třídy, což je nezbytná podmínka úspěšné realizace projektu.

Projektová výuka probíhá v jednotlivých fázích. Ty stanovil již W. Kilpatrick. Jedná se o záměr – plán – provedení – hodnocení. Kratochvílová (2006, s. 41, 42) se touto problematikou zabývá v rozšířeném pojetí:

Plánování projektu

- Definovat problém k řešení – a to jak v rovině žáků, tak i učitelů
- Vytýčit si cíl – konkrétní žádoucí stav, jehož má být dosaženo (opět pro žáky i učitele)
- Promyslet hodnocení – jak a kým bude provedeno
- Zvolit výstup projektu – závěrečnou podobu, produkt
- Zpracovat časové rozvržení projektu – doba, délka realizace
- Promyslet prostředí projektu – místo uskutečnění
- Vymezit účastníky projektu – kdo se zúčastní
- Promyslet organizaci projektu – průběh, způsob realizace
- Zajistit podmínky pro projekt – pomůcky, materiál pro úspěšnou realizaci

V této fázi lze využít vybrané manažerské techniky jako je brainstorming, čili burza nápadů. Podstatné je však navrhnuté myšlenky uspořádat a následně za pomoci pedagoga eliminovat nereálné z nich. Tento okamžik je v přípravě organizačně dosti náročný, protože se do projektu zapojují nejen děti a učitelé, ale i jejich rodiče a pracovníci školy. Nápomocni mohou být i různé instituce nebo veřejnost. Čím více se zapojí partnerů, tím více se projekt stává pokladnicí, ze které mohou všichni zúčastnění čerpat nepřeberné množství poznatků, zkušeností a zážitků.

Realizace projektu

S projektovou výukou tedy lze začít v okamžiku, kdy je jasná její podstata a daný projekt dobře naplánován. Nutno zdůraznit, že projekt uskutečňovaný v předškolním vzdělávání má svá specifika. Vždy by měl respektovat věkovou skupinu dětí, vycházet z jejich zájmu a potřeb, stavět na pozitivním prožitku a v neposlední řadě brát zřetel na individuální schopnosti a možnosti dítěte. „*Dítě je v předškolním věku na počátku utváření svého sebepojetí, tedy na počátku utváření vztahu k sobě a k důležitým skutečnostem života*“ (Koťátková, 2005, s. 67). Důležitou roli zde sehrává profesionalita pedagoga. Ten by měl za každých okolností vnímat a vcítovat se do pocitů dítěte, mít radost z jeho radostí, cítit jeho smutek. Měl by se stát sám dítětem a tím mu usnadnit své emoce hlouběji prožít, umocnit je, případně vyventilovat.

Prezentace výstupu projektu

Představuje seznámení s výsledky, k nimž žáci dospěli. Tento závěrečný výstup může mít formu písemnou, ústní, či podobu konkrétního produktu. Příkladem je výstavka, kniha, školní časopis, videozáznam, fotogalerie, audionahrávka, besídka, přednáška, koncert, jarmark, školní slavnost, apod. Prezentaci lze realizovat na několika úrovních:

- pro rodiče
- pro spolužáky ve třídě
- pro spolužáky ve škole

- pro účastníky projektu (veřejnost a další partnery)

Hodnocení projektu

V této fázi se jedná o hodnocení celého procesu – od naplánování projektu, přes jeho průběh až po výsledek, a to z pohledu učitele i žáka. V rovině dítěte i pedagoga by měla vyplynout i následná opatření do budoucna.

Hodnocení projektu je tedy nutno pojmut komplexně. Kromě ověřování dosažených projektovaných cílů slouží k získávání jiných důležitých informací. Například zda byl projekt funkční, případně kde spočívaly jeho slabé stránky, dále zda byly uspokojeny vzdělávací potřeby všech dětí nebo jak projektu využít v další výchovně-vzdělávací činnosti, apod.

Při hodnocení vzdělávacích projektů lze využít různé modely. Pro potřeby své bakalářské práce jsem se rozhodla použít modelu Donalda L. Kirkpatricka. Ten je založen na principu 4 – stupňového hodnocení ve vzdělávacím procesu. Kirkpatrick (srov. Prášilová, 2006, s. 139) uvádí čtyři otázky, na které je v rámci hodnocení nutno najít odpovědi:

1. REAKCE – Líbilo se to dětem?
2. UČENÍ – Které vědomosti a dovednosti byly získány?
3. CHOVÁNÍ – Použily děti nově dosažené vědomosti a dovednosti při jiných činnostech?
4. VÝSLEDKY – Jaký dopad má dosažení cíle ve vzdělání?

Ve všech čtyřech úrovních je možno ke zjišťování informací využít následující diagnostické metody a techniky.

- Reakce – rozhovor, dotazník, apod.
- Učení – dotazování, zhotovení výrobku, test, řešení úkolů, apod.
- Chování – pozorování, rozhovor, analýza písemných podkladů, apod.
- Výsledky – porovnávání, analýza písemných materiálů a údajů, apod.

2.2 Sonda do historie projektové výuky ve světě i u nás

Současný zájem pedagogů o využívání projektů ve výuce není žádné novum. Myšlenky a pedagogické názory, které jsou spojeny se vznikem projektového vyučování, jsou starší více jak sto let. Modelem vyučování tehdejší doby v Evropě i Americe byla tzv. herbartovská škola. Herbatismus byl pedagogický směr, který upřednostňoval formální stránku výuky, dodržování přesně daných zásad. Žáci byli vedeni k poslušnosti, kázni, museli se podřizovat vůli učitele. Na jejich přání a potřeby nebyl brán zřetel. Do školy byl tak vnášen dril, tresty a strach. Herbatovská škola záměrně potlačovala přirozenou aktivitu dítěte. Důvodem bylo přesvědčení, že tato aktivita narušuje pozornost žáka. Ti se pak automaticky učili převážně teoretické poznatky, které mnohdy ani nechápali.

Na konci 19. století se zdvihla velká vlna kritiky herbartovské školy. Začaly se objevovat pedagogické myšlenky, které vycházely z nových společenských potřeb. Od 70. let 19. století se v USA začala prosazovat tzv. progresivní výchova. Ta se opírala o myšlenky J. J. Rousseaua, H. Pestalozziho a F. Fröbla. Podle Průchy, Walterové, Mareše (2009, s. 225) lze na progresivismus nahlížet jako na směr filozofie výchovy, který staví do středu vzdělání potřeby a zájmy dítěte a usiluje o jejich optimální rozvoj. Škola se stává nástrojem socializace, třída společenstvím, ve kterém žáci společně pracují na řešení problémů. Hlavní metodou by mělo být projektové a problémové vyučování.

Od konce 19. století do 50. let 20. století je nejrozšířenějším pedagogickým směrem pragmatická pedagogika, jejímž zakladatelem a nejvýznamnějším představitelem je J. Dawey. Ten vzdělání chápe jako nástroj řešení problémů, s kterými se člověk setkává v každodenním životě. Dawey vybudoval tzv. činnou školu, kde je základem právě projektová metoda.

„Kolébku projektového vyučování byla americká pragmatická pedagogika, především v dílech J. Deweye a W. H. Kilpatricka, který v roce 1918 napsal

první ucelenou studii o projektovém vyučování.“ (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 11,12).

Významným stoupencem Daweyovy pragmatické pedagogiky se stal William Heard Kilpatrick, který vymezil projektovou metodu. Reagoval tím na požadavky tehdejší demokratické a průmyslové společnosti.

„V projektové metodě viděl Kilpatrick spíše prostředek k výchově charakteru než metodu rozvíjení poznatků. Vyučování mělo pomoci umožnit osobnosti vnímat citlivěji život kolem sebe a umět toho využít“ (Kratochvílová, 2006, s. 28).

Myšlenky projektové metody ovlivnily vývoj vyučování v USA i v jiných zemích.

Vývoj našeho školství koncem 19. století a začátkem 20. století byl zcela pod vlivem tradice herbartovské filozofie. Ve školách se upřednostňovalo pedantství, formalismus, docházelo k přehlížení potřeb žáků. Tento systém převzal v roce 1918 i nově vzniklý Československý stát. Počátkem 20. století k nám začaly hlavně z USA pronikat myšlenky zabývající se snahou o novou, svobodnější a volnější školu. Školství se však měnilo velice pozvolna.

Významným mezníkem se stal První sjezd československého učitelstva a přátel školství v osvobozené vlasti, který se konal roku 1920 v Praze. Zaznělo zde velké množství návrhů a požadavků na změny. Ty se týkaly hlavně prosazení pracovní a činné školy do praxe. Podle Průchy, Walterové, Mareše (2009, s. 214) tato „netradiční“ škola spatřuje své poslání v přípravě dětí na praktický život a na produktivní práci. K tomuto účelu zavádí i netradiční způsoby výuky, zejména projektovou metodu. Kratochvílová (2006, s. 30) kromě této metody zmiňuje i metodu problémovou, která pomáhá u dítěte vzbudit potřebný zájem o učení.

Trvalo však téměř deset let, než se začaly v období tzv. první republiky dostávat myšlenky reformní pedagogiky do života škol. V roce 1929 se za svolení Ministerstva školství začaly zakládat již zmíněné pokusné reformní

školy, které se od ostatních škol lišily jak po stránce pedagogické, tak organizační. První vznikly v Praze, Humpolci a ve Zlíně. Tyto školy se snažily podporovat hlavně samostatnost a vlastní iniciativu dětí, respektovat jejich individuální vývoj. Pokusné školy pracovaly až do doby svého uzavření, do období okupace našeho státu.

Okupace Československa a následné neblahé události přinesly pozastavení reformního pedagogického hnutí v našich školách. Po 2. světové válce se naše školství dostalo do vlivu vládnoucí Komunistické strany Československa. Výchova a vzdělávání byly ovlivněny vědeckým světovým názorem marxismem-leninismem. Na dlouhých 40 let se pojem projektová výuka ztrácí z odborné i laické veřejnosti.

Za zmínku však stojí rok 1946, kdy byla do našich mateřských škol zaváděna projektová metoda. Došlo ale k jejímu nesprávnému pochopení, což vedlo k uměle vytvořeným nezáživným tematickým celkům – projektům. Ty byly většinou v nesouladu s přirozenou výchovou dětí.

Ke zvratu dochází až po roce 1989, kdy nastává změna politických i společenských poměrů. Školství v té době pohotově zareagovalo na nové společenské tendence.

Zastánci a propagátoři projektové výuky u nás

Reformátoři našeho školství vycházeli z odkazu J. A. Komenského. Prvním z nich, který vystoupil se svými pokrokovými názory, byl moravský učitel Josef Úlehla. Již v 80. letech 19. století ostře kritizoval herbartovskou školu. Jeho myšlenky však nebyly pochopeny tehdejší širokou učitelskou veřejností.

Dalším významným reformátorem, který měl značný vliv na vývoj českého školství, byl pedagog Václav Příhoda. Značné zkušenosti získal zahraničním studiem a pobytem v USA. Aktivně se podílel na reformě školy jako školy jednotné, vnitřně diferencované. Využití projektové metody v pracovní

škole prosazoval i český pedagog Rudolf Žanta a Stanislav Vrána. Naše školství 30. let též významně ovlivnil vysokoškolský pedagog Jan Uher.

Po více než 40 letech, kdy o projektové výuce nenalezneme žádnou zmínku, nastává obrat.

„V 90. letech minulého století se začala projektová výuka dostávat opět pozvolna v některých našich školách ke slovu, a to díky vlastní aktivitě učitelů a jejich uskupení zvané Přátelé angažovaného učení“ (Kratochvílová, 2006, s. 33). V této době se hlavní propagátorkou projektů stává tehdejší ředitelka ZŠ v Obříství Jitka Kašová. V roce 1993 vychází první publikace zabývající se teorií této problematiky s názvem „Pohledy. Projektová výuka ve škole a za školou“ od Josefa Valenty a ostatních spoluautorů. Od roku 1995 se teorií projektů věnuje řada našich odborníků. Například Anna Tomková, Markéta Dvořáková, Jana Kratochvílová, Josef Maňák a další.

2.3 Pozitiva a negativa projektové výuky

Pro úplnost je důležité si uvědomit pozitivní i negativní stránky projektové metody a následně se naučit využívat jejich výhod.

„Projektové vyučování je komplexní metoda, která žákům umožňuje dotýkat se reality, prožívat nové role, řešit problémy, propojovat a uplatňovat získané poznatky všech oborů při smysluplné a užitečné práci. Dává jim příležitost k seberealizaci, motivuje je k samostatné práci, hledání, objevování, týmové spolupráci a komunikaci. Učí přemýšlet v souvislostech a systematicky řešit daný úkol.

Projektové vyučování naplňuje požadavky na moderní, efektivní vzdělání, jehož prostřednictvím žáci poznávají nejen náš svět, ale také sami sebe, své možnosti a aktuální limity“ (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 7).

První roky života dítěte mají zásadní význam pro utváření jeho osobnosti, do značné míry předurčují rozvoj psychických i fyzických předpokladů a sociálních postojů. Předškolní děti mají tendenci vnímat okolní svět s přirozenou celistvostí věcí. Proto by výchovně-vzdělávací působení mělo probíhat rovněž celistvě. Pomocí projektové výuky mohou děti předškolního věku získávat zkušenosti vycházející z určitého ústředního motivu či základní ideje životní reality. Je jim tak blízká, přirozená. Nabízí svým aktérům nespočet výhod, v jistých případech však i nevýhod.

Nutno zdůraznit, že projektová výuka je založena na vzájemné interakci dítěte, učitele, ale i samotného procesu učení a okolního prostředí. Na výše udané dimenze má svůj pozitivní i negativní vliv. Tímto dopadem se blíže zabývá Kratochvílová (2006, s. 52-55):

Klady projektového vyučování z hlediska osobnosti dítěte:

- využívá svých již nabytých znalostí a dovedností, zároveň získává nové praktickou činností a experimentováním
- rozvíjí svoji tvořivost, fantazii, aktivitu
- uvědomuje si své místo ve skupině, své hodnoty
- učí se spolupracovat, respektovat společné zájmy
- rozvíjí své komunikativní dovednosti

Klady projektového vyučování z hlediska osobnosti učitele:

- učí se nové roli poradce
- učí se dítě vnímat jako celek
- zdokonaluje své plánovací a organizační dovednosti
- používá nové možnosti hodnocení i sebehodnocení

Klady projektového vyučování z hlediska procesu učení:

- v učení převažuje činnostní povaha
- proces učení respektuje individualitu dítěte, rozvíjí celou jeho osobnost
- jde o přirozený, nenásilný proces, který je podpořen zájmem žáka

- vzniká partnerský vztah mezi dítětem a učitelem

Klady projektového vyučování z hlediska okolního prostředí:

- propojuje život školy se životem v okolí, k jejich vzájemnému obohacení
- podněcuje zájem rodičů o dítě, vyučování, školu
- zapojuje rodiče do vyučování

Podle RVP PV (2005) má předškolní vzdělávání usnadňovat dítěti jeho životní i vzdělávací cestu. Projektové vyučování uvedenými výhodami splňuje veškeré požadavky dané tímto kurikulárním dokumentem.

I přes četné klady projektové výuky nelze přehlížet její záporné stránky. Pro komplexnost je nutné na ně nahlédnout opět z výše uvedených dimenzí.

Zápory projektového vyučování z hlediska osobnosti dítěte:

- dítě nemusí být vybaveno potřebnými kompetencemi
- dítě není schopno pochopit daný cíl projektu
- časová náročnost

Zápory projektového vyučování z hlediska osobnosti učitele:

- případná nedostatečná teoretická i praktická zkušenost s projekty
- časová náročnost na přípravu projektu
- ztráta motivace učitele, únava, stres
- vysoké nároky na spolupráci s okolím (ostatní pedagogové, rodiče, veřejnost, apod.)
- náročnost při hodnocení projektu

Zápory projektového vyučování z hlediska procesu učení:

- nerespektování postupnosti a systematickosti vzdělávání
- náročnost na materiální vybavení
- vyžaduje rozličné zdroje informací

- náročnost na flexibilitu jednání pedagoga i žáka

Zápory projektového vyučování z hlediska okolního prostředí:

- málo informované prostředí vnímá projekt jako hru, ne jako vzdělávací proces
- svým způsobem může projektová výuka své okolí obtěžovat

Je třeba si uvědomit, že veškerá uvedená negativa lze určitým způsobem kompenzovat. Ať už teoretickou přípravou pedagoga na projektovou výuku, či vytvořením dostatečných materiálních podmínek nebo také zvyšováním všeobecného povědomí o této tematice. V určitých případech je bezpochybně vhodnější použít jiné vyučovací metody, které kompenzují nedostatky metody projektové. Zde se hodí připomenout slova Vrány (1936, s. 101): *„Projektové metody lze beze sporu s prospěchem užití i v našich školách. Je však třeba ji zaváděti pozvolna a postupně. Je třeba také mít na paměti, že sama jediná na všecku školní práci nestačí. Není všelék, který by naráz odklidil všechny nedostatky staré školy“*.

V první části bakalářské práce bylo nahlíženo na projektovou výuku z teoretického hlediska. Na využití těchto získaných poznatků v praxi se zaměřuje druhá, praktická část.

Praktická část

3 Školní vzdělávací program „Klíčkem otevíváme svět“

Již šestnáct let pracuji v mateřské škole Klíček jako učitelka. Naše mateřská škola je příspěvková organizace zřízená Statutárním městem Hradec Králové. Je samostatným právním subjektem. Jde o zařízení pavilónového typu umístěné v části sídliště Moravské Předměstí. Ve třech dvoupodlažních pavilonech je umístěno 6 prostorných tříd. Do jednotlivých tříd jsou děti umísťovány podle věku, jedná se tedy o heterogenní skupiny.

Provoz byl zahájen 4. září 1978 jako Společné zařízení jesle – mateřská škola. V roce 1993 byly jesle zrušeny.

V mateřské škole pracujeme podle Školního vzdělávacího programu „Klíčkem otevíváme svět“. Jde o program vlastní, byl vytvořen kolektivem Mateřské školy Klíček, a to v souladu se záměry RVP PV. Hlavním záměrem našeho ŠVP je předávat a zprostředkovávat dětem základní životní zkušenosti v přirozeném prostředí skupiny vrstevníků cestou výchovy a vzdělávání založené na principu uspokojování individuálních potřeb a zájmů, rozvíjet a podporovat samostatnost, zdravé sebevědomí a tvořivost dětí (Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, Mateřská škola Klíček).

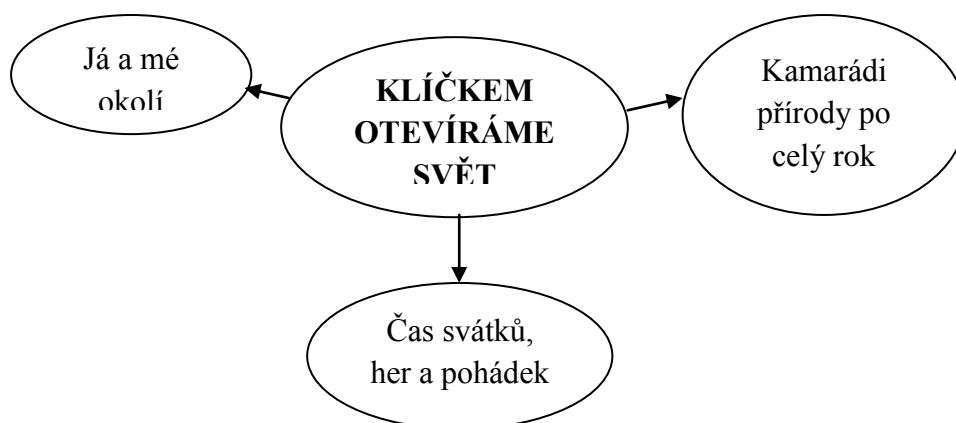
Jakým způsobem postupujeme při naplňování cílů předškolního vzdělávání, napovídá motto naší organizace.

Motto školy:

„Neotvírejte dětem dveře, ale pomozte jim najít ten správný klíč, aby si je dokázaly otevřít samy.“

Právě zde se otevírá velký prostor pro využití projektové výuky pedagogy naší mateřské školy. ŠVP je koncipován tak, aby jim ponechal určitou volnost při jejich edukační činnosti. Program je uspořádán do tří hlavních školních integrovaných bloků (viz. obr. 1).

Obrázek 1: školní integrované bloky

Z těchto tří školních integrovaných bloků vyplývají dílčí bloky, které si rozpracovávají v rámci svých TVP učitelky na jednotlivých třídách. ŠVP nabízí návrhy dílčích tematických bloků (viz. tab. 1), které nemají přesné časové vymezení, a které si na základě momentálních podmínek určují, přizpůsobují a pojmenovávají samy učitelky.

Tabulka 1: návrhy dílčích tematických bloků

Členění	Název „Školního bloku“
1.	Školní blok: <u>Já a mé okolí</u> Dílčí tematické bloky: <ul style="list-style-type: none"> • To jsem já, to jsi ty • Já a moje rodina • Můj domov (město, země, svět) • Já a moje mateřská škola • Doprava a bezpečnost • Čím budu
2.	Školní blok: <u>Kamarádi přírody po celý rok</u> Dílčí tematické bloky: <ul style="list-style-type: none"> • Jaro, léto, podzim, zima to je celý rok

	<ul style="list-style-type: none"> • Živočichové (u nás i ve světě) • Rostliny • Tajemství neživé přírody, vesmír
3.	<p>Školní blok: <u>Čas svátků, her a pohádek</u></p> <p>Dílčí tematické bloky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Čertování • Vánoční cinkání • Karnevalový rej • Velikonoční koledování • Maminka má svátek • Všechny děti světa slaví svátek • Loučíme se s Klíčkem • Pohádkový čas <p>Do tohoto školního bloku je možno zařazovat další dílčí bloky (Barevný týden, Přijela pouť, apod.)</p>

Zdroj: ŠVP MŠ Klíček

K jednotlivým naplánovaným dílčím blokům si učitelky stanovují dílčí cíle, očekávané výstupy a konkrétní nabídku vzdělávacích činností vždy v souladu s RVP PV. Není opomenuta průběžná a závěrečná evaluace.

Pátá kapitola našeho ŠVP charakterizuje vzdělávací obsah, tedy hlavní prostředek vzdělávání dítěte v MŠ. Níže uvedené projekty, vložené právě v této části ŠVP, by mohly pedagogovi pomoci názorně pochopit význam a smysl využití projektové výuky při své pedagogické činnosti. Mohly by mu napovědět, jakým způsobem lze mimo jiné uchopit navržené dílčí tematické bloky a podle jaké struktury s nimi dále pracovat. Z každého školního bloku je pro příklad uveden návrh jednoho konkrétního projektu:

1. školní blok „Já a mé okolí“ – adaptační projekt „Medvídek jde do školky“

2. školní blok „Kamarádi přírody po celý rok“ – projekt „Ptačí království“
3. školní blok „Čas svátků, her a pohádek“ – projekt „Pirátská výprava za dobrodružstvím“

Uvedené projekty jsou dále rozdílné svou délkou. Jedná se o projekt krátkodobý („Ptačí království“), projekt střednědobý („Pirátská výprava za dobrodružstvím“) a projekt mimořádně dlouhodobý („Medvídek jde do školky“). Ve všech třech případech jde o projekty třídní či mezitřídní a spontánně i uměle připravené. Každý z nich je přizpůsoben jedné věkové skupině. Struktura, podle které jsou jednotlivé projekty vypracovány, vznikla speciálně pro tuto práci. V současné době v naší organizaci podobnou strukturu nemáme, proto je poměrně podrobně rozpracována. Podstatnou součástí je cíl a výstup z projektu, způsob ověření, že projektovaného výstupu bylo dosaženo, dále způsob hodnocení projektu a v neposlední řadě i způsob jeho prezentace, tedy představení výsledku, k němuž děti dospějí. Prezentací všech tří projektů se zúčastní i rodiče. Získávají tak velmi důležitou zpětnou vazbu o činnosti třídy, mateřské školy a hlavně o výsledcích svého dítěte.

První z projektů („Medvídek jde do školky“) vyšel z potřeby naší MŠ. Podle RVP PV (2005) je jednou z podmínek předškolního vzdělávání možnost postupné adaptace nově přichozích dětí na prostředí mateřské školy a na situace, které s touto zásadní změnou v životě dítěte souvisejí. Mateřské školy by proto měly ve svém školním kurikulu tuto problematiku vzít v úvahu. Jednou z možností je vytvoření programu postupné adaptace. Tento program však v našem ŠVP postrádáme. Záměrem navrženého projektu je přirozenou formou děti seznámit s prostředím mateřské školy, s kamarády i zaměstnanci. Vést je k postupnému osamostatňování a ke komunikaci s ostatními.

Druhý projekt („Ptačí království“) je jednodenní projekt, jehož záměrem je seznámit děti s péčí o ptáky, kteří u nás přezimují.

Záměrem třetího projektu („Pirátská výprava za dobrodružstvím“) je podpořit děti v samostatnosti, konkrétně vést je, aby byly schopny strávit bez opory rodičů pět dnů na škole v přírodě a své zážitky samostatně prezentovat v palubním deníku. Je vytvořen za účelem ozdravného pobytu dětí v přírodě. Vzhledem k jeho charakteru je k tomuto projektu dopracován tzv. manažerský projekt, jehož záměrem je podpora a zabezpečení realizace v podmínkách MŠ.

Vytvářet projekty je pro autora bezpochyby velmi náročným úkolem. Jde o složitý proces, který zahrnuje velký počet úzce souvisejících aktivit. Ty často zasahují do běžného chodu školy. Logistika akce je jeho nedílnou součástí. Proto vznikl již zmíněný manažerský projekt, který je poměrně podrobně vypracován, aby jej mohl bez problému využít kterýkoliv pedagog.

3.1 Návrh projektu I. – Medvídek jde do školky

NÁVRH PROJEKTU

Tabulka 2: *návrh adaptačního projektu Medvídek jde do školky*

Název projektu:	MEDVÍDEK JDE DO ŠKOLKY
Školní blok:	JÁ A MÉ OKOLÍ
Místo realizace:	mateřská škola (dále jen MŠ)
Předpokládaná doba realizace:	září – projekt bude ukončen podle potřeb dětí cca 1 měsíc
Věková skupina:	3-4 let
Soubor	Projekt je navržen pro jednu věkově heterogenní třídu – 27 dětí, ve věku 3-4 let, které jsou pod

vzdělávaných:	vedením dvou kvalifikovaných pedagogických pracovníků. Všechny děti navštěvují MŠ prvním rokem, přicházejí z rodiny, nemají zkušenosti s jiným předškolním zařízením.
Provozní a materiální podmínky:	Projekt bude realizován v prostorách mateřské školy. Některé činnosti též v prostorách školní zahrady. Mateřská škola je pro tento typ projektu dostatečně vybavena. Dětem i učitelkám jsou k dispozici potřebné pomůcky a didaktický materiál.
Cíl projektu z pohledu dítěte:	Ukážu svému medvídkovi naše nové kamarády a všechna místa, kde si budeme každý den společně hrát.
Výstup z projektu:	<u>Dítě bude schopno:</u> Samostatně se pohybovat v prostoru třídy, šatny a umývárny. Vést jednoduché rozhovory s třídními učitelkami i kamarády.
Způsob ověření, že projektovaného výstupu bylo dosaženo:	<ol style="list-style-type: none"> 1. přímé, dlouhodobé, strukturované pozorování dětí 2. polostrukturovaný rozhovor 3. fotografický záznam (příp. videozáznam)
Doporučované výukové metody:	<p>metody slovní (rozhovor, vysvětlování, vyprávění)</p> <p>metody názorně demonstrační (předvádění, pozorování)</p> <p>metody praktické (napodobování, manipulování, m. produkční)</p>
Předpokládané pomůcky:	plyšový medvídek velikosti cca 40 cm, vlastní plyšová medvídci velikosti 10-20 cm, hračky, moduly k překážkové dráze, temperové barvy, štětce, pevné

	kartony
Způsob prezentace:	v průběhu projektu na webových stránkách třídy, ve fotogalerii, na nástěnkách v šatně v pasáži
Způsob hodnocení:	<p><u>Pomocí Kirkpatrickova modelu hodnocení vzdělávání</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. úroveň: REAKCE – Líbilo se to dětem? <ul style="list-style-type: none"> • <u>hodnocení učitelem</u> – v průběhu projektu (nástroj: pozorování) • <u>hodnocení dětmi</u> – v průběhu projektu slovně (nástroj: rozhovor) 2. úroveň: UČENÍ – Které vědomosti a dovednosti byly získány? <ul style="list-style-type: none"> • <u>hodnocení učitelem</u> – v průběhu projektu – dosažení výukového cíle (nástroj: pozorování, analýza výtvarných prací) 3. úroveň: CHOVÁNÍ – Použily děti nově dosažené vědomosti a dovednosti při jiných činnostech? <ul style="list-style-type: none"> • <u>hodnocení učitelem</u> – po ukončení projektu (nástroj: pozorování, rozhovor, analýza fotodokumentace, příp. videonahrávek) • <u>hodnocení rodiči</u> – při vzájemných rozhovorech s učitelkami po ukončení projektu 4. úroveň: VÝSLEDKY – Jaký dopad má dosažení cíle ve vzdělání? (nelze konkretizovat) <p><u>Dosažených výstupů z projektu učitelka</u></p>

	<u>zaznamenává do záznamového archu – Evaluace dílčích vzdělávacích cílů pro konkrétní školní rok (viz. příloha č. 1).</u>
Motivace – co předcházelo projektu	Nástup dítěte do mateřské školy je pro všechny zúčastněné bezesporu velkou událostí. Na rodiče a především na dítě tato událost klade nové, náročné požadavky. Dítě si musí najít v dosud neznámém prostředí svou identitu, vytvořit si nové vztahy. Také rodiče musí překonat své obavy. Svou nezastupitelnou úlohu zde plní pedagog. Dostává se do role odborně kvalifikovaného průvodce adaptačním procesem.
Vlastní realizace projektu (dílní cíle + zvolená strategie)	
1. týden	<p><u>Dílní cíle pro dítě:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • svému medvídkovi ukážu šatnu, umývárnu a celou třídu • pozdravím paní učitelky, paní kuchařku a paní uklízečku • zatancuji si na medvědí diskotéce <p><u>Strategie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Každé příchozí dítě i jeho rodiče vítá paní učitelka spolu s kamarádem Médou Mašličkou (plyšový medvídek) a zve je do třídy. – Méda se stává průvodcem po třídě, seznamuje příchozí s jejími prostory, s hračkami i pomůckami.

	<ul style="list-style-type: none"> – Před svačinou svolá učitelka děti i rodiče do kroužku na koberci, kde je Méd'a znovu přivítá, ještě jednou se představí a vyzve paní učitelku i děti, aby ostatním sdělili svá jména (dětem případně pomáhají rodiče) - vhodné je do kroužku přizvat paní kuchařku i uklízečku, se kterými se budou přítomní denně setkávat. – Poté Méd'a pozve děti i rodiče na medvědí diskotéku. – Po svačině Méd'a provede děti i rodiče prostory školní zahrady. – Další dny si děti do školky nosí své plyšové medvídky - ti se pro ně stávají partnerem veškerého dění během dne. Hrají si s nimi, cvičí, tancují, zpívají a mazlí se v postýlkách. Odcházejí s dětmi i domů, kde společně vypráví rodičům své zážitky, které prožili ve školce.
Organizační poznámky:	<ul style="list-style-type: none"> – rodiče ve třídě zůstávají podle potřeb dětí a svých možností – adaptace probíhá v různých časových intervalech (nejlépe do dopolední svačiny či do oběda, případně do odpolední svačiny)
2. týden	<u>Dílčí cíle pro dítě:</u> <ul style="list-style-type: none"> • zamávám mamce a tatškovi, dám jim pusu a jdu si hrát s hračkami • pozdravím své nové kamarády
	<u>Strategie:</u> <ul style="list-style-type: none"> – Děti do školky doprovází jejich kamarád

	<p>plyšový medvídek. Pomáhá jim zvládat běžné činnosti, které se ve školce pravidelně opakují. Jednou z nich je ranní loučení s rodiči. Vhodné je zařadit po dohodě s rodiči každodenní rituál (př. zamávání rodičům z okna, apod.). Vlastní medvídek poskytuje dětem v této situaci oporu, navozuje pocit jistoty. Může jim pomoci i při navazování prvních kontaktů s druhými dětmi. I učitelce může pomoci při komunikaci s dítětem. Pokud se dítě nezapojuje do rozhovoru, vede učitelka dialog s medvídkem. Ve většině případů se k nim dítě brzy připojí.</p>
<p>3. týden</p>	<p><u>Dílčí cíle pro dítě:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ochutnám, co mi uvařila paní kuchařka • při jídle sedím na své židličce <p><u>Strategie:</u></p> <p>– Měďa Mašlička děti doprovází i u jídla. Komunikuje s paní kuchařkou, diví se, co je dnes k obědu – on toto jídlo nezná. Hlavní zásadou pobytu dětí v předškolním zařízení je nenutit nikoho do jídla. V rámci adaptace dětem nabízíme co největší výběr, aby každý mohl zvolit to, co zná a chutná mu (v ideálním případě např. dva druhy příloh k obědu). Svou roli zde plní Měďa Mašlička. Za jeho pomoci se doba jídla stává příjemnou a nestresující součástí běžného dne v MŠ.</p>

<p>4. týden</p>	<p><u>Dílčí cíle pro dítě:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • zazpívám písničku o medvídkovi • Méd'ovi Mašličkovi předvedu „medvědí cvičení“ <p><u>Strategie:</u></p> <p>– Pomocí Médi tak učitelka simuluje situace, které se ve školce často opakují. Např. „Méd'a Mašlička si krásně uklidil hračky...“ nebo „Méd'a Mašlička zná pěknou písničku...“. Děti se tak přirozenou formou seznámí s novou písničkou o medvídkovi, která se může stát hymnou třídy. Stejně probíhají i jiné každodenní činnosti.</p>
<p>Příklady činností:</p>	<p><u>Medvědí říkanky s pohybem:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hopsa, hejsa, hopsa, hejsa, medvěd běží do Brandejsa. Hopsasá, hopsasá, medvídek se natřásá. • Hou, hou, hou, medvíďata jdou. Běží pěkně v poklusu, běží kolem cirkusu. Převalí se na koberec, udělají kotrmelec... (vlastní textová úprava) <p><u>Překonávání jednoduché překážkové dráhy</u> – „medvídek jde po lese...“</p> <p><u>Práce s temperovými barvami</u> – malba medvědíh oušek (učitelka vystřihne a připevní na papírovou</p>

	<p>čelenku). Lze využít při dalších činnostech během dne.</p> <p><u>Medvědí zpívanky</u> – Zdroj: <i>Skřivánek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Medvědí trápení (s. 36) <p>Zdroj: <i>Malým zpěvákům</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Medvídek (s. 196) • Medvěd sbírá jahody (s. 239) • Medvěd (s. 242) <p><u>Pohybové hry s medvědí tematikou</u> - Zdroj: <i>Pohybové hry dětí předškolního věku</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Obratní medvídci (s. 98) • Chodí medvěd po lese (s. 25) • Medvíďata a včely (s. 94)
<p>5. týden</p>	<p><u>Dílčí cíle pro dítě:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • najdu si své místo v šatně, boty si uklidím do botníčku • sám si umyji ruce a utřu si je do svého ručníčku <p><u>Strategie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Spolu s Měďou Mašličkou a učitelkou si děti postupně utváří první pravidla třídy nezbytná pro soužití v mateřské škole. Tato pravidla učitelka jednoduše znázorní formou piktogramů na kartičky. – Některé z nich děti samy přeškrtnou z rohu do rohu (př. „nestrkám do svých kamarádů“, „venku nešermuji klacky kamarádům před

	<p>oči“ , „nesahám na neznámá zvířátka“).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Učitelka všechny kartičky následně umístí na viditelné místo. Společně s Médou Mašličkou se učitelka k těmto obrázkům pravidelně vrací a oceňuje, jak je dobře, že se dané pravidlo dodržuje.
--	---

Slovo závěrem:

Méd'a Mašlička se brzy stává součástí dění ve třídě. Je na zvážení třídních učitelek, zda využijí tohoto „maskota“ třídy k dalšímu projektování jednotlivých tematických celků. Příkladem by mohly být: „Méd'a Mašlička a jeho kamarád čertík Bertík“ nebo „Méd'a Mašlička se těší na Vánoce“ či „Zimní radovánky s Médou Mašličkou“ apod.

Mateřská škola by se měla snažit všemi dostupnými prostředky podpořit a zkvalitnit průběh adaptačního procesu. Prostředkem by mohlo být pravidelné scházení nově přijatých dětí spolu s rodiči v rámci klubu „Miniškolka“ v prostorách MŠ, společné akce s rodiči - Maminko, tatínku, pojď si s námi hrát, soutěžní odpoledne s opékáním vuřtů či společné sobotní výlety. Důležitá je i nabídka podpory pro rodiče, kam patří poradenská služba, možnost zapůjčení odborné literatury nebo akce Den otevřených dveří, kde rodiče získají podrobné (i písemné) informace o MŠ. Využít lze i rodičovské schůzky a konzultační hodiny pro rodiče nově přichozících dětí. Přínosné může být i tzv. „Desatero pro rodiče malých medvídků“ (viz. příloha č. 2).

3.2 Návrh projektu II. – Ptačí království

NÁVRH PROJEKTU

Tabulka 3: návrh projektu *Ptačí království*

Název projektu:	PTAČÍ KRÁLOVSTVÍ
Školní blok:	KAMARÁDI PŘÍRODY PO CELÝ ROK
Místo realizace:	mateřská škola (dále jen MŠ)
Předpokládaná doba realizace:	1 den - dopoledne
Věková skupina:	4-5 let
Soubor vzdělávaných:	Projekt je navržen pro jednu věkově heterogenní třídu – 27 dětí, ve věku 4-5 let, které jsou pod vedením dvou kvalifikovaných pedagogických pracovníků.
Provozní a materiální podmínky:	Projekt bude realizován v prostorách mateřské školy. Některé činnosti též v prostorách školní zahrady. Mateřská škola je pro tento typ projektu dostatečně vybavena. Dětem i učitelce jsou k dispozici potřebné pomůcky a didaktický materiál.
Cíl projektu z pohledu dítěte:	Pro ptáčky vyrobím krmítko z tvrdého rohlíku a semínek, roztřídím semínka prosa od slunečnice. Vyrobím si keramického ptáčka. Naučím se písničku a zazpívám ji ptáčkům.
Výstup z projektu:	<u>Dítě bude schopno:</u> Vyjmenovat 2- 3 ptáky, kteří odlétají do teplých krajin a kteří u nás přezimují. Vyrobit pro ně krmítko. Určit, co do krmítka patří a co nepatří. Zazpívat

	ptáčkům písničku.
Způsob ověření, že projektovaného výstupu bylo dosaženo:	<ol style="list-style-type: none"> 1. přímé, krátkodobé, strukturované pozorování dětí 2. polostrukturovaný rozhovor 3. fotografický záznam (příp. videozáznam)
Doporučené výukové metody:	<p>metody slovní (rozhovor, vysvětlování)</p> <p>metody názorně demonstrační (předvádění, pozorování)</p> <p>metody praktické (napodobování, manipulování, m. produkční)</p>
Předpokládané pomůcky:	dětské obrázkové knihy, atlasy a encyklopedie o ptácích, víčka od PET lahví, různé druhy semínek, dětské pinzety, provázek, tvrdé rohlíky, med, štětce, pískovnička, křídly, keramická hlína
Způsob prezentace:	v průběhu projektu na webových stránkách třídy, ve fotogalerii, na nástěnkách v šatně
Způsob hodnocení:	<p><u>Pomocí Kirkpatrickova modelu hodnocení vzdělávání</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. úroveň: REAKCE – Líbilo se to dětem? <ul style="list-style-type: none"> • <u>hodnocení učitelem</u> – v průběhu projektu (nástroj: pozorování) • <u>hodnocení dětmi</u> – v průběhu projektu slovně (nástroj: rozhovor v komunitním kruhu) 2. úroveň: UČENÍ – Které vědomosti a dovednosti byly získány? <ul style="list-style-type: none"> • <u>hodnocení učitelem</u> – v průběhu i po ukončení projektu – dosažení výukového cíle (nástroj: pozorování, analýza výtvarných prací)

	<p>3. úroveň: CHOVÁNÍ – Použily děti nově dosažené vědomosti a dovednosti při jiných činnostech?</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>hodnocení učitelem</u> – po ukončení projektu (nástroj: pozorování, rozhovor, analýza fotodokumentace, příp. videonahrávek) • <u>hodnocení rodiči</u> – při vzájemných rozhovorech s učitelkami po ukončení projektu <p>4. úroveň: VÝSLEDKY – Jaký dopad má dosažení cíle ve vzdělání? (nelze konkretizovat)</p> <p><u>Dosažených výstupů z projektu učitelka zaznamenává do záznamového archu – Evaluace dílčích vzdělávacích cílů pro konkrétní školní rok (viz. příloha č. 1).</u></p>
<p>Motivace – co projektu předcházelo</p>	<p>Se začátkem zimy jsme z okna pozorovali ptáčky, kteří se pohybovali po naší školní zahradě. Děti se o ně začaly zajímat, vyptávaly se na jejich jména, rostla jejich přirozená zvědavost. Další dny si některé děti do školky začaly z domova nosit různé přírodopisné knížky a atlasy ptáků. Jiné děti si přinášely obrázky s ptáky z různých časopisů a kalendářů. Ty si děti ve školce vystřihly a nalepily na určené místo ve třídě. Vytvořily si tak společnou výstavku, kterou si doplnily o obrázky z donesených publikací. Jména ptáčků, kteří u nás přezimují, si děti častým opakováním brzy zapamatovaly.</p> <p>Touto cestou jsme se tak rázem ocitli v ptačím</p>

	království.
Vlastní realizace projektu	
Po příchodu do školky...	<p>na děti bude čekat nabídka různých činností v jednotlivých centrech aktivit:</p> <p><u>Na koberci</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - sestavování krmítek pro ptáčky z víček od PET lahví <p><u>U pracovního stolečku</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - výroba keramického ptáčka <ul style="list-style-type: none"> - kresba ptáčka na papír, vystřížení ⇒ výroba šablony - vyválení plátu z keramické hlíny na podkladu se strukturou - přenesení šablony na plát, vykrojení (za pomoci učitelky) - dokončení jednotlivými částmi vymodelovanými z hlíny (zobáček, křídla, oči) - výrobek si děti mohou umístit do sestaveného krmítka na koberci <p><u>Na kreslicí tabuli, v dětské pískovniče</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - grafomotorická cvičení: procvičení horního oblouku („vrabec poskakuje“) a procvičení volného tahu tužky po papíře („ptáček létá z krmítka do krmítka“)

	<p><u>U stolečku</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – rozlišování semínek (proso x slunečnice), třídění pomocí dětské pinzety – prohlížení přírodopisných publikací s ptačí tematikou, vyhledávání stěhovavých ptáků (čáp, vlaštovka) a ptáků, kteří zde přezimují (vrabec, sýkora, kos, vrána) <p><u>Volné hry podle volby dětí</u></p> <p>Společné zhodnocení her s ukázkami výtvorů dětí</p>
<p>V komunitním kruhu a při činnostech na něm navazujících...</p>	<p>Po zhodnocení her si s dětmi sedneme do kroužku – svoláme „Velký ptačí sněm“. Děti (ptáčkové) se postupně představují – sdělují ostatním svá jména a to, zda odlétají do teplých krajin či u nás přezimují. Ověříme si tak jejich dosavadní znalosti. Po seznámení se všemi ptáčky děti zmotivujeme písničkou, kterou mohou volně pohybově ztvárnit.</p> <p><u>„Ptáček v zimě“</u></p> <p><i>Napad sníh a přišla zima, na nás každý zapomíná, je nám zima, máme hlad, kdo nám přijde něco dát?</i></p> <p><i>Nebojte se, ptáčci milí, nebojte se hladu, zimy, do krmítek každý den, zrníčka vám nasypem.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – vlastní textová úprava (zpěv na melodii písně Prší, prší) <p>Následuje rozhovor podporovaný ze strany učitelky</p>

	<p>motivačními otázkami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jak se jmenují ptáčkové, kteří odlétají do teplých krajin? • Kteří ptáčkové u nás přezimují? • Jak těmto ptáčkům mohou pomoci lidé? • Mohou jim ublížit tím, co jim dají do krmítka? <p>V tuto chvíli volně přecházíme k didaktické hře: „Ptačí hostina“, při které děti třídí obrázky na dvě určená místa. Do makety krmítka dávají obrázky semen a plodů vhodných pro ptáčky, do makety lidského těla umísťují potraviny určené lidem (uzeniny, brambory, bonbony, apod.). Děti se při této činnosti volně pohybují po třídě jako ptáčkové.</p> <p>Na scénu přichází kocour, ze kterého mají všichni vrabci strach. Zahrajeme si pohybovou hru „Na vrabce a kocoura“ (role kocoura se ze začátku ujímá učitelka, po upevnění pravidel tuto roli přebírají děti). Zdroj: <i>Pohybové hry dětí předškolního věku</i> (s. 70)</p>
Posilnění před velkým úkolem...	Po hygieně se děti přemístí ke stolečkům, kde si samostatně připraví svačinu (namažou si pomazánku na pečivo, podle chuti si ji obloží zeleninou), zvolí si nápoj (čaj nebo mléčný nápoj). Po svačině si uklidí nádobí na určené místo a postupně se přesouvají do center aktivit, kde si vybírají činnosti dle svého zájmu.
V centrech aktivit...	<p><u>U pracovního stolečku</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – protahování provázku dírkou vyvrtanou ve ztvrdlém rohlíku, dle schopnosti dětí uvázání uzle (případně s pomocí učitelky)

	<p>– natírání rohlíku (pomocí štětce) medem, následné posypání různými semínky</p> <p>Děti dle svého zájmu mohou pokračovat v centrech aktivit realizovaných po příchodu do MŠ.</p> <p>– výroba keramického ptáčka</p> <p>– práce s přírodopisnými publikacemi, vyhledávání v nich</p> <p>– grafomotorická cvičení</p> <p>– třídění semínek</p> <p>– sestavování krmítek</p> <p>Tyto činnosti jsou pro děti dobrovolné, volí si je na základě svého zájmu.</p>
Na školní zahradě...	Vyvrcholením celého projektu je zavěšování „osemínkovaných rohlíků“ na strom na školní zahradě (větve by měly být v dosahu dětí, aby mohly pracovat samostatně, případně s dopomocí kamarádů).
Závěrečná reflexe	<p>Můžeme se ptát u stromu po zavěšení výtvorů.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jak se ještě jinak můžeme postarat o ptáčky? • Kterí ptáčkové si zde pochutnají? • Na čem by si ptáčkové nepochutnali? • Myslíte, že jsme ptáčkům udělali radost? <p>Pokud budou mít děti zájem, mohou si znovu zazpívat písničku „Ptáček v zimě“.</p>

Slovo závěrem: Na tento krátkodobý projekt lze navázat dalšími navazujícími projekty, které s daným tématem souvisí. Jednou z možností je i vytvořit celoroční projekt a zapracovat ho do TVP.

3.3 Návrh projektu III. – Pirátská výprava za dobrodružstvím

A) PEDAGOGICKÁ ČÁST

NÁVRH PROJEKTU

Tabulka 4: *návrh projektu Pirátská výprava za dobrodružstvím*

Název projektu:	PIRÁTSKÁ VÝPRAVA ZA DOBRODRUŽSTVÍM
Školní blok:	ČAS SVÁTKŮ, HER A POHÁDEK
Místo realizace:	mateřská škola (dále jen MŠ), rekreační středisko Jedlová, Deštné v Orlických horách
Doba realizace:	pět dnů v měsíci říjnu
Věková skupina:	5-6 (7) let
Soubor vzdělávaných:	Projekt je navržen pro dvě věkově homogenní třídy – 54 dětí, ve věku 5-6 (7) let, které jsou pod vedením čtyř kvalifikovaných pedagogických pracovníků. Všechny děti navštěvují MŠ minimálně druhým rokem, proto jsou v plné míře zadaptované.
Provozní a materiální podmínky:	Projekt bude realizován v rekreačním zařízení, který plně vyhovuje pobytu dětí předškolního věku. Nacházejí se zde třílůžkové pokoje s vlastním sociálním zařízením. Každá třída bude umístěna na svém patře. V přízemí je situována společná jídelna a prostorná společenská místnost s dostatečně vybaveným hracím koutkem. Okolí chaty splňuje bezpečnostní parametry. V blízkosti se nachází fotbalové hřiště, dětské pískoviště i pracovní stoly s lavičkami. Dále je zde umístěno několik herních prvků, jako jsou houpačky, prolézačky, skluzavka a

	<p>dětská trampolína. Vše splňuje přísné bezpečnostní normy. K dispozici je i chráněné ohniště.</p> <p>Materiál a pomůcky pro pracovní činnosti lze využít jednak ze zdrojů MŠ a také za finance poskytnuté rodiči.</p>
Cíl projektu z pohledu dítěte:	Vyrobím si vlastní pirátské tričko, šátek, talisman a dalekohled. Pro maminku a tatínka nakreslím své zážitky do palubního deníku.
Výstup z projektu:	<p><u>Dítě bude schopno:</u></p> <p>Na pět dnů se odloučit od rodičů, být aktivní i bez jejich opory a samostatně vytvořit vzpomínkový palubní deník, pirátské tričko, šátek, talisman a dalekohled.</p>
Způsob ověření, že projektovaného výstupu bylo dosaženo:	<ol style="list-style-type: none"> 1. přímé, strukturované pozorování dětí 2. polostrukturovaný rozhovor 3. fotografický záznam (příp. videozáznam) 4. analýza portfolia (palubního deníku)
Doporučené výukové metody:	<p>metody slovní (rozhovor, vysvětlování, vyprávění)</p> <p>metody názorně demonstrační (předvádění, pozorování, instruktáž)</p> <p>metody praktické (napodobování, manipulování, m. produkční)</p> <p>metody heuristické - objevování</p>
Předpokládané pomůcky:	naučné knihy a encyklopedie o pirátech, pirátské kostýmy, černé šátky, bílá trička, barvy a fixy na textil, modelovací hmota, proutěná truhla, lano, kopací míč, kuželky, dětské chůdly, CD nahrávky, CD přehrávač, kytara, diplomy

Způsob prezentace:	v průběhu projektu na webových stránkách jednotlivých tříd MŠ, po ukončení projektu ve fotogalerii webových stránek, na nástěnkách v šatnách jednotlivých tříd
Způsob hodnocení:	<p><u>Pomocí Kirkpatrickova modelu hodnocení vzdělávání</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. úroveň: REAKCE – Líbilo se to dětem? <ul style="list-style-type: none"> • <u>hodnocení učitelem</u> – v průběhu projektu i po jeho ukončení (nástroj: pozorování, rozhovor, analýza výtvarných prací - palubních deníků) • <u>hodnocení dětmi</u> – v průběhu projektu i po jeho ukončení (nástroj: rozhovor, vlastní portfolium - palubní deník, udělování pirátských dukátů, např. nejzdařilejší výlet, činnost, apod.) 2. úroveň: UČENÍ – Které vědomosti a dovednosti byly získány? <ul style="list-style-type: none"> • <u>hodnocení učitelem</u> – v průběhu projektu – dosažení výukového cíle (nástroj: pozorování, analýza výtvarných prací, analýza fotodokumentace, příp. videonahrávek) 3. úroveň: CHOVÁNÍ – Použily děti nově dosažené vědomosti a dovednosti při jiných činnostech? <ul style="list-style-type: none"> • <u>hodnocení učitelem</u> – po ukončení projektu (nástroj: pozorování, rozhovor, analýza fotodokumentace, příp. videonahrávek) • <u>hodnocení rodiči</u> – při vzájemných rozhovorech s učitelkami po ukončení

	<p>projektu</p> <p>4. úroveň: VÝSLEDKY – Jaký dopad má dosažení cíle ve vzdělání? (nelze konkretizovat)</p> <p><u>Dosažených výstupů z projektu učitelka zaznamenává do záznamového archu – Evaluace dílčích vzdělávacích cílů pro konkrétní školní rok (viz. příloha č. 1).</u></p>
<p>Motivace – co předcházelo projektu</p>	<p>Většina dětí se po letních prázdninách vrátila do SVÉ mateřské školy nabyta dojmy a zážitky, které s nadšením prezentovaly ostatním dětem. Jeden z chlapců vyprávěl svým kamarádům o pobytu v chorvatském letovisku, kde měl jeho otec pronajatou výletní loď. Pochlubil se i různými propagačními materiály. Okamžitě nám bylo jasné, o jakou loď se jednalo. Šlo o velkou pirátskou fregatu, kde se pro návštěvníky odehrávaly scény jako vystřižené z historických filmů. Děti byly nadšené, proto jsme si do mateřské školy pozvali onoho tatínka. Děti i paní učitelky z vedlejší třídy předškoláků s radostí přijali naše pozvání na besedu. Kromě poutavého vyprávění jsme obdrželi maketu lodi, o které byla řeč.</p> <p>Po této návštěvě se mezi dětmi rozpoutala pravá pirátská nálada. Děti začaly nosit do školky různé knížky a encyklopedie s touto tematikou. Stále se k této problematice vracely při společných rozhovorech v komunitním kruhu. Protože se kvapem blížil náš pobyt na škole v přírodě (dále jen ŠvP), rozhodly jsme se této situace využít. Abychom děti</p>

	<p>ještě více evokovaly, objednaly jsme pro obě třídy v místním multikině filmové představení animované pohádky „Piráti“. Po jejím zhlédnutí nebylo návratu. Začaly velké přípravy, do kterých se ochotně zapojili i rodiče. Společně jsme se sešli na informační schůzce, kde jsme kromě organizačních záležitostí rodiče seznámily s tématem a předběžným průběhem blížící se ŠvP. Rodiče vše vzali za své a ochotně nám nabízeli svou pomocnou ruku. Tatínkové hned začali vyhledávat pirátská jména na internetu, maminky nakupovaly nebo šily kostýmky. Jeden z rodičů se nám dokonce nabídl, že vlastnoručně vyrobí mapu ostrova, kam jsme se chystali „vypout“. Přípravy probíhaly i v jednotlivých třídách (pirátských bandách). Každá si sama sestavila své pirátské desatero, vyrobila pravou pirátskou vlajku a vymyslela i název své fregaty. Pak už jen zbývalo sepsat seznam pirátských jmen, která si děti za pomoci rodičů vybrala. Nezapomněly ani na jména svých paní učitelek. Za odměnu jsme daly hlavy dohromady i my a pro děti vymyslely společnou pirátskou hymnu.</p> <p>Nic nám již nebránilo vydat se na plavbu po mořích a oceánech. Čekal nás týden plný her, zábavy a dobrodružství. Dvě pirátské posádky mezi sebou jistě svedou „nelítostný“ boj o společný ostrov. Kdo se stane vítězem? Určitě každý, kdo se naší výpravy zúčastní.</p>
<p>Vlastní realizace projektu</p>	

<p>1. den - dopoledne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zakotvení u ostrova (příjezd) – ubytování – seznámení s lodí (chatou), rozdělení pirátů do jednotlivých kajut (pokojů) – seznámení s programem týdne, umístění mapy ostrova, klíče k pokladu a makety fregaty do hlavní pirátské kajuty (společenské místnosti) – polední pirátská hostina (oběd)
<p>1. den - odpoledne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pirátské leháro (odpolední odpočinek) – <u>první průzkum ostrova</u> – seznámení s domorodci (majiteli chaty a pomocným personálem), s nejbližším okolím ostrova – večerní pirátská hostina (večeře) – založení vlastních pirátských palubních deníků, první zápis (volná kresba dětí – zážitky z prvního dne), rozdělení do pirátských band (dvě třídy = dvě bandy), zpěv pirátské hymny za doprovodu kytary – ošplouchnutí malých pirátů v neckách (večerní hygiena), pirátská večerka
<p>2. den - dopoledne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pirátský budíček, protření očí kapkou rosy (ranní hygiena) – poklizení kajuty a úprk na žvanec (snídaně) – slovo kapitána – odhalení tajemství pergamentu (co nás ten den čeká a nemine) – výroba triček (práce s textilními fixami a barvami) za zpěvu pirátské hymny – <u>druhý průzkum ostrova</u> (vycházka do okolí) zakončený pirátskou bitvou mezi bandami (hod papírovými koulemi na cíl) – polední pirátská hostina (oběd)

<p>2. den - odpoledne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pirátské leháro (odpolední odpočinek) – sledování výcviku psů piráta Tkaničky Billa (ukázka výcviku psů Chovné stanice...) – odpolední posilnění pirátskými dobrotami (svačina) – zápas pirátských posádek „s kulatým nesmyslem“ o měšec dukátů (fotbalový zápas) – večerní pirátská hostina (večeře) – slovo kapitána – vyhlášení pirátských úspěchů, vyvěšení vlajky vítězné bandy za zpěvu pirátské hymny, strategická porada nad mapou ostrova – zapisování do pirátských deníků (volná kresba dětí – zážitky z druhého dne), hry v karty a jiné pirátské zábavy (volná hra dětí) – ošplouchnutí malých pirátů v neckách (večerní hygiena), čtení pozdravů od rodičů, pirátská večerka
<p>3. den - dopoledne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pirátský budíček, protření očí kapkou rosy (ranní hygiena) – poklizení kajuty a úprk na žvanec (snídaně) – slovo kapitána – odhalení tajemství pergamenu (co nás ten den čeká a nemine) – půldenní výlet – návštěva muzea místních domorodců (pěší výlet do Deštné v Orlických horách, zhlédnutí expozice „Život na horách“), prohlídka stáje Willa Turnera (návštěva koňské stáje) – polední pirátská hostina (oběd)
<p>3. den - odpoledne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pirátské leháro (odpolední odpočinek)

	<ul style="list-style-type: none"> – výroba pirátské lodi (práce ve skupinách s využitím volně zvolených pomůcek), individuální výroba talismanů (práce se „samotvrdnoucí“ hmotou), dalekohledů a pirátských šátků (otiskování „bramborovými“ tiskátky s využitím barvy na textil) – odpolední posilnění pirátskými dobrotami (svačina) – soutěž v přetahování lana o nejsilnější pirátskou posádku, hry v karty a jiné pirátské zábavy (volná hra dětí) – večerní pirátská hostina (večeře) – slovo kapitána – vyhlášení pirátských úspěchů, vyvěšení vlajky vítězné bandy za zpěvu pirátské hymny, strategická porada nad mapou ostrova – zapisování do pirátských deníků (volná kresba dětí – zážitky z třetího dne) – ošplouchnutí malých pirátů v neckách (večerní hygiena), čtení pozdravů od rodičů, pirátská večerka
<p>4. den - dopoledne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pirátský budíček, protření očí kapkou rosy (ranní hygiena) – poklizení kajuty a úprk na žvanec (snídaně) – slovo kapitána – odhalení tajemství pergamenu (co nás ten den čeká a nemine) – Velký pirátský pětiboj o péra papouška Žvandy (individuální plnění úkolů na stanovištích – překonávání překážek, slalom s míčem, řešení hádanek a hlavolamů, chůze na dětských chůdách, hod na cíl – kuželky)

	<ul style="list-style-type: none"> – polední pirátská hostina (oběd)
4. den - odpoledne	<ul style="list-style-type: none"> – pirátské leháro (odpolední odpočinek) – pirátská diskotéka v kostýmech, zakončená opékáním divokých prasat (vuřtů) – vyhodnocení Velkého pirátského pětiboje o péra papouška Žvandy, předání cen všem zúčastněným – hry v karty a jiné pirátské zábavy (volná hra dětí) – večerní pirátská hostina (večeře) – slovo kapitána – vyhlášení pirátských úspěchů, vyvěšení vlajky vítězné bandy za zpěvu pirátské hymny, strategická porada nad mapou ostrova – zapisování do pirátských deníků (volná kresba dětí – zážitky ze čtvrtého dne) – ošplouchnutí malých pirátů v neckách (večerní hygiena), čtení pozdravů od rodičů, pirátská večerka
5. den - dopoledne	<ul style="list-style-type: none"> – pirátský budíček, protření očí kapkou rosy (ranní hygiena) – poklizení kajuty a úprk na žvanec (snídaně) – slovo kapitána – odhalení tajemství pergamenu (co nás ten den čeká a nemine) – balení pirátských svršků (příprava na odjezd) – Závěrečná honba za pokladem piráta Jacka Sparrowa (putování po vyznačené trase s plněním poznávacích i manuálních úkolů, hledání ukrytého pokladu, vyhodnocení pobytu na škole v přírodě, předání diplomů)

	<p>s individuálním oceněním každého dítěte)</p> <ul style="list-style-type: none"> – polední pirátská hostina (oběd)
5. den - odpoledne	<ul style="list-style-type: none"> – pirátské leháro (odpolední odpočinek) – dokončení balení pirátských svršků (příprava na odjezd) – odpolední posilnění pirátskými dobrotami (svačina) – rozloučení s domorodci, zvednutí kotev, plavba k domovským břehům (odjezd)

Slovo závěrem:

Vzhledem k tomu, že se projekt odehrává na ŠvP, je vhodné co nejvíce aktivit přesunout do venkovního prostředí a tak splnit ozdravný aspekt celé akce. Děti by neměly zapomenout na své kamarády, kteří museli zůstat doma nebo v mateřské škole, ať z důvodů zdravotních či finančních. Část pokladu je určena i pro ně. Jedním z momentů vyvrcholení projektu je osobní předání části nalezeného pokladu malými piráty svým kamarádům a to neodkladně po návratu do mateřské školy.

B) MANAŽERSKÁ PODPORA

Tabulka 5: *manažerská podpora projektu Pirátská výprava za dobrodružstvím*

Cíl:	Zabezpečení realizace pedagogického projektu.
Předpokládaný časový rozsah přípravy:	cca jeden měsíc
Zodpovědná osoba:	ředitelka MŠ spolu s vedoucí ŠvP

Podílejší se osoby:	čtyři učitelky z jednotlivých tříd, zdravotnice (učitelka vlastní akreditaci), ředitelka MŠ, rodiče		
Organizace			
<u>Přípravné činnosti</u>		<u>Termín splnění:</u>	<u>Osobní odpovědnost:</u>
zajištění chaty:	Vedoucí ŠvP telefonicky zamluví předběžný termín, po dohodě se správcem rekreačního zařízení sepíše objednávkový list.	květen 2012	vedoucí ŠvP
zajištění autobusu:	Zajistí vedoucí ŠvP – telefonicky domluví s ověřeným autodopravcem. Plánovaný odjezd: 15. 10. 2012 od zadního vjezdu k MŠ, čas: 8:00 hodin (sraz 7:30 hodin – předávání dokumentace a léků) Plánovaný příjezd: 19. 10. 2012 k zadnímu parkovišti supermarketu Albert, čas: 16:00 hodin. Cena dopravy (celkem za dva busy): 10.000,- Kč Předpokládaná cena na dítě: 190,- Kč (doprovod zdarma)	září 2012	vedoucí ŠvP

finanční aspekty:	<p>Předběžnou kalkulaci provede vedoucí ŠvP ve spolupráci s třídními učitelkami.</p> <p>Předběžná celková cena: 47.040,- Kč</p> <p>Předběžná částka na dítě (včetně autobusu): 1.500,- Kč</p> <p>Vyúčtování projektu vyhotoví vedoucí ŠvP po jeho ukončení. Konečnou verzi odevzdá ředitelce MŠ, ale i rodičům k nahlédnutí.</p>	září 2012	vedoucí ŠvP
hygienické aspekty:	<p>Podmínky pobytu zjistí a ověří zdravotnice – telefonicky na Krajské hygienické stanici v Hradci Králové. Dále telefonicky zajistí případnou lékařskou péči v místě pobytu a potřebné telefonní kontakty. Svou osobní návštěvou si ověří hygienické podmínky v rekreačním zařízení.</p>	září 2012	zdravotnice
dokumentace:	<p>Tiskopisy připraví vedoucí ŠVP a zdravotnice, jejich předání a vyplnění rodiči zajistí třídní učitelky.</p>	říjen 2012	vedoucí ŠvP + zdravotnice
příprava programu:	<p>Na přípravě programu se budou podílet všechny učitelky,</p>	září 2012	vedoucí ŠvP

	zdravotnice, dle zájmu i rodiče.		
rozpis služeb:	Rozpis služeb (denních i nočních) jednotlivých pedagogických pracovníků vyhotoví vedoucí ŠvP ve spolupráci s třídními učitelkami.	září 2012	vedoucí ŠvP
předání informací rodičům:	Veškeré informace budou rodičům sděleny na informační schůzce v MŠ, písemně na webových stránkách MŠ a na nástěnkách jednotlivých tříd.	září 2012	vedoucí ŠvP

ZÁVĚR

Předškolní vzdělávání je důležitou etapou v životě každého dítěte. Je etapou vzdělávání, kdy dítě získává první sociální zkušenosti, základní poznatky o životě kolem sebe a stimuly pro budoucí vzdělávání. Na rozdíl od dob minulých je v dnešní době používáno mnoho metod a forem práce. Mezi ně patří i projektové vyučování, kterým jsem se ve své práci zabývala.

Cílem mé práce bylo zakomponovat do ŠVP mateřské školy projektovou výuku. Aby byl naplněn, tak jsem se v teoretické části své práce blíže věnovala základním kurikulárním dokumentům v současném předškolním vzdělávání. Podrobněji jsem se zabývala Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a také jsem nastínila východiska školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. V tomto kontextu jsem nahlédla na projektovou výuku. Terminologicky jsem vymezila pojmy týkající se této problematiky, objasnila jsem možnosti jejího využití, nahlédla jsem do historie projektové výuky ve světě i u nás a zdůraznila její přednosti a nevýhody z pohledu dítěte i pedagoga.

V návaznosti na teoretickou část jsem zpracovala část praktickou. Po seznámení se školním vzdělávacím programem konkrétní mateřské školy jsem z tohoto dokumentu vyšla a vypracovala návrhy tří projektů, včetně manažerské podpory jednoho z nich. Lze konstatovat, že cíl mé bakalářské práce byl naplněn.

Pevně věřím, že má práce bude přínosem nejen pro učitelky naší mateřské školy a kolegyně ze spolupracujících škol, ale i pro další čtenáře, kteří se zajímají o danou problematiku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BURKOVIČOVÁ, Radmila. *Pedagogické projektování a prezentace pedagogického projektu v učitelství pro mateřské školy*. 2. vydání. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, 86 s. ISBN 978-80-7368-538-6.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole*. Praha: Karolinum, 2009, 158 s. ISBN 978-80-246-1620-9.

FICHNOVÁ, Katarína a Eva SZOBIOVÁ. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí: Náměty k RVP pro předškolní vzdělávání*. Praha: Portál, 2007, 136 s. ISBN 978-80-7367-323-9.

JUKLÍČKOVÁ-KRESTOVSKÁ, Zdeňka, Anna ŠMEJKALOVÁ a Jitka DVOŘÁKOVÁ. *Pohybové hry dětí předškolního věku*. Praha: SPN, 1995, 312 s. č. 45-00-34/1.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001, 455 s. ISBN 80-7178-585-7.

KOMENSKÝ, Jan Amos. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Kalich, 1992, 139 s. ISBN 80-7017-492-7.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2005, 184 s. ISBN 80-247-0852-3.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: TAVA Graphical, 2006, 160 s. ISBN 80-210-4142-0.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jarmila. Projektová výuka. In SVOBODOVÁ, Jarmila. *Výběr z reformních i současných edukačních koncepcí: Zdroje inspirace pro učitele*. Brno: MSD, 2007, s. 57-81. ISBN 978-80-86633-93-0.

Malým zpěvákům: Zpěvník pro mateřské školy. Praha: SPN, 1986, 256 s. 14-384-86.

Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy 2005. 2. vydání. Praha: VÚP, 2006, 34 s. ISBN 80-87000-01-3.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody.* Brno: Paido, 2003, 219 s. ISBN 80-7315-039-5.

MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole.* Brno: Paido, 2008, 127 s. ISBN 978-80-7315-175-1.

NIESEL, Renate a Wilfried GRIEBEL. *Poprvé v mateřské škole.* Dana Lisá. Praha: Portál, 2005, 100 s. ISBN 80-7178-989-5.

OBST, Otto. *Didaktika sekundárního vzdělávání.* Olomouc: UPOL, 2006, 195 s. ISBN 80-244-1360-4.

OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Rok v mateřské škole.* Praha: Portál, 2003, 491 s. ISBN 80-7178-847-3.

PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Projektování v mateřské škole.* Olomouc: Hanex, 2004, 246 s. ISBN 80-85783-44-4.

PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Tvorba vzdělávacího programu.* Praha: Triton, 2006, 191 s. ISBN 80-7254-712-7.

PRÁŠILOVÁ, Michaela a Eva ŠMELOVÁ. *Kurikulum a jeho tvorba II.* Olomouc: UP, 2010, 75 s. ISBN 978-80-244-2607-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník.* 6. vyd. Praha: Portál, 2009, 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

SEDLÁČKOVÁ, Hana, Zora SYSLOVÁ a Lucie ŠTĚPÁNKOVÁ. *Hodnocení výsledků předškolního vzdělávání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 152 s. ISBN 978-80-7357-884-8.

Skřivánek: Sborník písní pro mateřské školy. Praha: Panton, 1973, 93 s. 35-365-73.

SKUTIL, Martin a Pavel ZIKL. et al. *Pedagogický a speciálně pedagogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2011, 104 s. ISBN 978-80-247-3855-0.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. et al. *Manuál k přípravě školního (třídního) programu mateřské školy*. 2. vydání. Praha: Tauris, 2006, 34 s. ISBN 80-87000-01-3.

Školní vzdělávací program předškolního vzdělávání dostupný z http://www.msklicechk.cz/Files/MSklicek/%C5%A0VP_MS36-2010_chraneny.pdf [cit. 20. 2. 2013]

ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola: Teorie a praxe I*. Olomouc: UPOL, 2004, 168 s. ISBN 80-244-0945-3.

ŠMELOVÁ, Eva. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: PF UP, 2008, 75 s. ISBN 978-80-244-2238-1.

TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009, 176 s. ISBN 978-80-7367-527-1.

VALENTA, Josef. et al. *Pohledy: Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha: Ipos Artama, 1993, 61 s.

VRÁNA, Stanislav. *Praxe na reformní škole měšťanské*. Zlín: Knihtiskárna E. Potměšila, 1936, 227 s.

VRÁNA, Stanislav. *Učebné metody*. 2. vyd. Praha - Brno: Dědictví Komenského v Praze a vydavatelského odboru ú.s.j.u. v Brně, 1936, 180 s.

VÚP. *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem mateřské školy*. Praha: Tauris, 2006, 31 s. ISBN 80-87000-04-8.

VÚP. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Tauris, 2006, 48 s. ISBN 80-87000-00-5.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 2. vydání. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 978-80-7367-326-0.

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1: <i>školní integrované bloky</i>	33
Tabulka 1: <i>návrhy dílčích tematických bloků</i>	33
Tabulka 2: <i>návrh adaptačního projektu Medvídek jde do školky</i>	36
Tabulka 3: <i>návrh projektu Ptačí království</i>	45
Tabulka 4: <i>návrh projektu Pirátská výprava za dobrodružstvím</i>	52
Tabulka 5: <i>manažerská podpora projektu Pirátská výprava za dobrodružstvím</i> ...	61

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Evaluační list MŠ - Evaluace dílčích vzdělávacích cílů pro
konkrétní školní rok

Příloha č. 2 - Desatero pro rodiče „malých medvídků“ před a při nástupu do mateřské školy

Desatero pro rodiče „malých medvídků“ před a při nástupu do mateřské školy

1. **Mluvte s dítětem o tom, co se ve školce dělá a jaké to tam je.** Důležité je vyhnout se negativním popisům, jako „tam tě naučí poslouchat“, „tam se s tebou nikdo dohadovat nebude“ apod.
2. **Zvykejte dítě na odloučení.** Při odchodu např. do kina láskyplně, ale s jistotou řekněte, že odcházíte a ujistěte dítě, že se vrátíte. Dítě potřebuje pocit, že se na Vás může spolehnout. Chybou je, vyplížit se tajně z domu. Dítě se cítí zrazené a strach z odloučení se prohlubuje.
3. **Ved'te dítě k samostatnosti** - zvláště v hygieně, oblékání, obouvání a jídle. Usnadněte mu tím pobyt mezi kamarády.
4. Dejte dítěti najevo, že rozumíte jeho případným obavám z nástupu do školky, ale ujistěte ho, že mu věříte a že to určitě zvládne. Zvýšíte tak sebedůvěru dítěte. Pokud má dítě chodit do školky rádo, musí k ní mít kladný vztah. Z toho důvodu **nikdy školkou dítěti nevyhrožujte** (dítě nemůže mít rádo něco, co mu předkládáte jako trest) – vyhněte se výhrůžkám typu „když budeš zlobit, nechám tě ve školce i odpoledne“.
5. Pokud dítě bude cestou do školky plakat, **bud'te přívětiví, ale rozhodní.** Rozloučení by se nemělo příliš protahovat. Ovšem neodcházejte ani narychlo nebo tajně, ani ve vzteku po hádce s dítětem.
6. **Dejte dítěti s sebou něco důvěrného** (plyšáka, hračku, nějakou Vaší osobní drobnost).
7. **Plňte své sliby** – když řeknete, že přijdete po obědě, měli byste po obědě přijít.

8. Udělejte si jasno v tom, jak prožíváte nastávající situaci Vy. Děti dokážou velmi citlivě poznat projevy strachu u rodičů. Platí tu, že **zbavit se své úzkosti znamená zbavit dítě jeho úzkosti.**
9. Za pobyt ve školce neslibujte dítěti odměny předem. Dítě prožívá stres nejen z toho, že je ve školce bez rodičů a zvyká si na nové prostředí. Přidá se k tomu strach z toho, že selže a odměnu pak nedostane. Samozřejmě – pokud den ve školce proběhne v pohodě – chvalte dítě a jděte to oslavit do cukrárny nebo kupte nějakou drobnost. Materiální odměny by se neměly stát pravidlem, dítě by pak hračku vyžadovalo každý den.
10. V případě potřeby promluvte s učitelkou o **možnostech postupné adaptace dítěte** – dítě ze začátku může přijít jen na kratší čas (hodinu, dopoledne, apod.).